

לבעינה של תערה

שיחות שנמסרו בבית המדרש על ידו ראש הישיבה הרב ברוך וידר שליט"א

שיחה תקנה
ל בשבט תשפ"ו
פרשת "תרומה"

”וְזָכַרְםָּ לֹא יִסּוּף מִזִּרְעָם”

עבודת ימי הפורים בדורנו

”שואלין ודורשי”

”וימי הפורים האלה לא יעברו”

בתחילת הכרך החמישי של ה'משנה ברורה' נפסק ב'שלחן ערוך'¹: **”שואלין בהלכות פסח קודם לפסח שלשים יום”**. ה'בית יוסף' כותב שהסיבה לכך היא שהלכות הפסח מרובות, ולכן נהוג לקיים גם את דרשת שבת הגדול בהתקרב החג. ה'משנה ברורה'² מוסיף בשם פוסקים רבים, כמובא ב'שער הציון'³, שגם שלושים יום לפני שאר ימים טובים יש לדרוש בהלכותיהם. אמנם הלכות פורים אינן מרובות כהלכות הפסח, ובכל זאת יש צורך לעסוק גם בהלכות הפורים שלושים יום קודם המועד. לעניות דעתי, וכך קיבלתי גם מהרב דרוקמן זצ”ל לפני עשרות שנים, בנוסף לצדדים ההלכתיים, נדרש לעסוק קודם הפורים גם במהות הפורים, ועל כן נבאר כעת נקודה מהותית ועמוקה מאוד בעניינו של יום זה.

בשיא החושיך וההסתר התגלה שגם בחושך ה' לא עוזב את עמו

הבנת מהות ימי הפורים ועבודתו מזקינה הכנה. דומני שמועד זה הוא בעל המשמעות העמוקה ביותר בין כל מועדי ישראל. ביטוי לכך מצוי בדברי חז”ל: **”שכל המועדים עתידים בטלים, וימי הפורים אינם בטלים לעולם, שנאמר⁵: ’וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים’**. בהמשך מובא שם כי **”אף יום הכפורים אינו בטל לעולם”**, וגם השוואה זו מחדדת בפנינו עד היכן מגיעה ייחודיותו של יום הפורים.

יש להעמיק בהבנת הדברים. הכיצד ייתכן שחג הפסח, למשל, יתבטל לעתיד לבוא, ואילו חג הפורים יישאר כבשנים עברו? המהר”ל מבאר בספרו 'אור חדש'⁶ שכל המועדים הם זכר ליציאת מצרים, שנעשתה בניסים גלויים, לעומת נס הפורים

⁴ מדרש משלי, פרק ט, אות ב

⁵ אסתר, פרק ט, פסוק כח

⁶ אור חדש, הקדמה, ד”ה ומה שאמר חצבה: **”כל המועדים אשר הם זכר ליציאת מצרים בלבד והם טפלים לשעבוד מלכות שייך לומר שיהיה בטול למועדים כאשר אינם עיקר, אבל פורים אינו זכר ליציאת מצרים דבר זה לא יהיה בטל”**.

¹ שלחן ערוך, אורח חיים, סימן תכט, סעיף א

² סעיף קטן א

³ סעיף קטן ב

אחשוורוש, בשעה שגזירת המן ריחפה מעל לראשיהם? על מה הם דיברו ביניהם בבית הכנסת או במפגש אקראי ברחוב? המגילה מתארת את האבל הרב ששרר ברחוב היהודי באותם ימים¹⁰: **”וּבְכָל מְדִינָה וּמְדִינָה מְקוֹם אֲשֶׁר דָּבַר הַמֶּלֶךְ וְדָתוֹ מֵגִיעַ אֶבֶל גָּדוֹל לַיהוּדִים וְצוֹם וּבְכִי וּמִסְפַּד שֶׁק וְאַפֵּר יָצַע לְרַבִּים”**. נראה שהם חששו שה' עזב אותם. בית המקדש חרב מזה שבעים שנה, ועדיין הם לא נגאלו. הם חשבו שאולי הם יישארו לנצח בפרס ובשושן. ייתכן שהם אף חשבו שאם כן, הדבר הנכון כעת הוא להתמקם היטב בבירה הפרסית - לבנות בתים ולבסס עסקים.

גם אחשוורוש חשב, כמובא בגמרא¹¹, שהקב"ה כבר לא יגאל את עם ישראל. הוא ערך חשבונות שכבר חלף המועד שהנביא הבטיח שבו ייגאלו ישראל, ועל כן הניח שהקב"ה כבר לא יגאלם.

המגילה מספרת שאחשוורוש הראה במשתה שערך לכל בני האומות **”אֶת עֶשֶׂר כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ וְאֶת יָקָר תַּפְאָרְתּוֹ גְּדוּלָּתוֹ”**¹². הגמרא מבארת שאחשוורוש **”לָבַשׁ בְּגָדֵי כְהוֹנָה”**¹³. רש"י מבאר¹⁴ שאחשוורוש נטל את הבגדים הללו מנבוכדנצר שגזלם מירושלים.

מלך פרס - ובגלגולו המודרני: שליט איראן - חשב שאין עתיד לעם ישראל. לעולם לא ייבנה המקדש, לעולם הם לא ייגאלו עוד. על כך, הוא ערך משתה גדול. הדבר היחיד שמעניין את הפרסים הוא בידי מי ירושלים. לא איכפת להם מכלכלת האזרחים, ומבחינתם שימותו ברחובות - העיקר הוא 'אל-קודס'. דומה שמאומה לא השתנה בכך מאז ועד עתה.

שהתרחש כנס נסתר. מהותו של 'נס נסתר' היא ההכרה בידו של הקב"ה הנטויה בתוך הטבע ובתוך ההיסטוריה, ובכך שהיא האחראית באופן חשאי גם למאורעות המתחוללים במציאות הארצית הגלויה.

לא לחינם הגמרא משווה בין יום הכיפורים ויום הפורים, יש ביניהם הרבה מן המשותף. עניינם של שני מועדים אלו הוא עמוק ביותר, משום ששניהם עומדים על העניין המהותי של גילוי הנהגת הייחוד. הרמח"ל בספריו 'דעת תבונות' ו'ספר הכללים' מלמדנו שישנן שתי הנהגות שבהן הקב"ה מנהיג את העולם. המוכרת לנו היא הנהגת שכר ועונש, ובמקביל לה קיימת 'הנהגת הייחוד', המכונה גם 'הנהגת המזל', הפועלת כגזירה עליונה שאינה תלויה במעשה האדם⁷. כלומר: כאשר הקב"ה רוצה לקדם את העולם עליו להתערב בכך באופן פעיל, משום שלפי הנהגת השכר ועונש העולם תלוי בבחירתנו, ועל כן לא די בה.

הרמח"ל, שדבריו נאמרו ברוח הקודש כידוע, אומר ב'ספר הכללים'⁸ שהקב"ה נוהג ב'הנהגת הייחוד' רק **”כאשר יודע שהם בני אדם גיבורים, שיכולים לעמוד בה”**, מחמת שזוהי הנהגה קשה ותובענית. רק כאשר הקב"ה מאמין ביכולתם של בני הדור לעמוד באתגרים ובניסיונות שמציבה הנהגה זו, הוא נוהג בה כלפיהם. **”ובאחרית הגלות הקב"ה משתמש הרוב מזאת, כי הכוונה אז לתת תיקון כללי לכל העולם, ועל כן צריך שיתנהג בהנהגת הייחוד”**. זוהי אפוא ההנהגה העיקרית השלטת בעת הגאולה ובימות המשיח. זוהי תקופתנו במאתיים השנים האחרונות ויותר, כדברי ה'זוהר' שבשנת שש מאות לאלף השישי כנסת ישראל תתנער ותחל לשוב למקומה⁹.

”יָבֹשׁוּ עֲצֵמוֹתֵינוּ וְאַבְרָהָהָ תִּקְוֶתֵנוּ”

הבה נדמה בעיני רוחנו - מה חשו ומה חשבו היהודים שבשושן הבירה ובשאר מדינות מלכות

⁷ עיין דעת תבונות, סימן מח

⁸ ספר הכללים, כללים ראשונים, סימן לד, עמוד רפג

⁹ עיין זוהר, וירא, דף קטז, עמוד ב-דף קיז, עמוד ב: **”וְכֵן יִיְתִי אֶלְךָ שְׁתִּיתָא... וְנִשִּׁית מָאָה שְׁנִין לְשְׁתִּיתָא, יִתְפַּתְחוּן תַּרְעֵי דְחֻקְמָתָא לְעִילָא, וּמִבְּעֵי דְחֻקְמָתָא לְתַתָּא, וְיִתְתְּחוּן עֲלֵמָא, לְאַעְלָא בְּשִׁבְעָא... וְסִימְנִי בְּשָׁנָה שֶׁשׁ מֵאוֹת שְׁנָה לְחַיֵּי נֹחַ וְגו'... בְּקִיעוֹ כָּל מַעֲיָנוֹת תְּהוֹם רַבָּה... וְיָדִין לְזִכּוֹר בְּרִית עוֹלָם... דָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל... וְיִיקִים לָהּ מַעֲפָא”**.

¹⁰ אסתר, פרק ד, פסוק ג

¹¹ מגילה, דף יא, עמוד ב: **”אמר רבא: מאי 'פְּשָׁבֶת' (אסתר א, ב)? לאחר שנתיישרה דעתו. אמר: בלשצר חשב וטעה, אנא חשיבנא ולא טעינא! מאי היא? דכתיב (ירמיהו כט, י): 'כִּי לֹא אֶמָּר ה' כִּי לִפִּי מְלֹאֵת לְכָכֶל שְׁבָעִים שָׁנָה אֶפְקֹד אֶתְכֶם, וְכָתִיב (דניאל ט, ב): 'לְמַלְאוֹת לְחֻרְבוֹת יְרֻשָׁלַם שְׁבָעִים שָׁנָה'... חֲשׁוֹב אַרְבַּעִין וְחֲמֵשׁ דְּנִבְכּוֹדְנָצֵר, וְעֶשְׂרִים וְתֵלַת דְּאוּל מְרוֹדֶךְ, וְתֵרַתִּי דִּידִיהָ - הָא שְׁבָעִים, אִפִּיק מֵאֵנִי דְּבִי מְקֻדָּשׁ וְאַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ”**.

¹² אסתר, פרק א, פסוק ד

¹³ מגילה, דף יב, עמוד א: **”בְּהִרְאֹתוֹ אֶת עֶשֶׂר כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ”** - אמר רבי יוסי בר חנינא: מלמד שלבש בגדי כהונה ונתעטף ועמד - כתיב הכא: **”יָקָר תַּפְאָרְתּוֹ גְּדוּלָּתוֹ”**, וכתיב התם (שמות כח, ב): **”לְכָבוֹד וְלִתְפָאָרֶת”**.

¹⁴ שם, ד"ה בגדי כהונה לפי גרסת הב"ח

בשל כך, שם ה' אינו מוזכר במגילה. מתברר שגם בדרך הטבע, גם בדרך ההסתר, גם **”בהיגלות הרע על ידי בחירת בני אדם”** החופשית - הכל הכל נהיה בדברו. לא רק שריבונו עולם עומד ונמצא גם בהסתרה שבתוך ההסתרה, אלא שדווקא מתוך הרע שבני האדם בחרו בו בעזרת הבחירה החופשית שהקב”ה העניק להם - יוצא לפועל רצונו של הבורא, האחד יחיד ומיוחד, על ידי הנהגת הייחוד. הקב”ה נוטל את הבחירה החופשית שהניח לבני האדם ומשתמש בה לצורך מימוש התוכנית האלוקית, הופך אותה לטוב ונעזר בה כדי להופיע את הטוב לעמו ישראל ולקדש את שמו הגדול. זהו סודה של הנהגת הייחוד.

בהתבוננו על ההיסטוריה האנושית אנחנו מבחינים שלעיתים תכופות דווקא אלו שרצו לעשות רע לעם ישראל הובילו אל הטוב. נתקלנו בכך פעמים רבות בהיסטוריה של עם ישראל אצל פרעה, המן ורבים זולתם.

גם כאשר נורים עלינו טילים והם כמעט ואינם פוגעים בנפש, אין זה רק עניין של 'מזל' במובן השטחי. זהו עניין של 'מזל' במובן של התממשות הגזרה העליונה. אירועים אלו אינם תולדות של הבחירה האנושית, כי אם גזירות אלוקיות שהתממשו בעזרתם של בני אנוש שבחרו ברע, כי הקב”ה אִפְשָׁר להם זאת. אדרבה, מתוך הבחירה האנושית הקב”ה מוליד את ישועתם של ישראל.

”אֲכֹן אֶתְּהָ אֵל מִסְתַּתֵּר”

זהו עומק משמעותה של הגמרא שהזכרנו לעיל: **”אסתר מן התורה מנין? וְאֶנְכִי הַסֵּתֵר אֶסְתִּיר”**.¹⁹ ודאי שתשובת הגמרא אינה מסתמכת רק על הדמיון שבין המילים. ביטוי זה לקוח מהפסוקים בפרשת 'וילך':¹⁹

”וְחָרָה אִפִּי בּוֹ בַּיּוֹם הַהוּא וְעִזְבְּתִים וְהַסֵּתֵר אֶסְתִּיר פָּנֵי מַהֵם וְהָיָה לְאֵכָל... וְאֶנְכִי הַסֵּתֵר אֶסְתִּיר פָּנֵי בַּיּוֹם הַהוּא עַל כָּל הָרָעָה אֲשֶׁר עָשָׂה”. הרמב”ן מסביר את משמעותו של הסתר הפנים²⁰: **”שיהיו בהסתר פני הגאולה”**, ונראה שלכך התכוון גם הרמח”ל ב'ספר הכללים'.

מסתבר שאחשוורוש ששלט בממלכה כה עצומה לא היה אדם טיפש, גם אם עיניו היו סתומות. הייתה לו סיבה טובה לחשוב כך - הסתר הפנים היה כה עמוק באותה תקופה, עד שהיה נראה כאילו אכן אלוקים עזב את עם ישראל. מחשבה זו היא שהובילה אותו לעשות יד אחת עם המן הרשע, כפי שהגמרא מדמה זאת לבעל תל ובעל חריץ¹⁵.

”נִפְלְאוּתָהּ וּמַחְשְׁבוּתָהּ אֵלֵינוּ”

דומני שרבים טועים בהבנת מהות היום, וטעות זו הובילה לכך שלצערנו ישנם כאלה שהכניסו ליום קדוש זה תכנים הלקוחים מעולמות הזרים לנו. לאמתו של דבר, יום זה הוא בעל משמעות כה עמוקה ושורשיו מגיעים עד שמי רום¹⁶. מרוב עומקו של יום פלאי זה לא ניתן לעמוד על פשרו ללא בירור תורני מעמיק, וממילא הוא הופך ל'נשף מסכות' היתולי וסר-טעם, ותו לא.

אמנם, גם מנהג ההתחפשות ועטית המסכות בפורים יסודו בהררי קודש. לפני שנים רבות הסביר לי מו”ר הרב יעקב כ”ץ, ה' יאריך ימיו ושנותיו בטוב, שמנהג זה נובע מכך שכל עניינו של פורים הוא שהקב”ה 'התחפש' כביכול, בכך שהוא 'נחבא אל הכלים' לא היה ניכר בתוך מאורעות. על כן, אמרו חז”ל¹⁷: **”אסתר מן התורה מנין? וְאֶנְכִי הַסֵּתֵר אֶסְתִּיר”**¹⁸ - הקב”ה כביכול הסתיר את פניו והניח עליהן מסכה. היה נדמה לכל שריבונו של עולם אינו נוכח בסבך ההתרחשויות, אולם לאמתו של דבר הוא התחפש לאחשוורוש, הוא התחפש להמן, הוא התחפש למרדכי והוא התחפש לאסתר. בשיא החושך וההסתר התגלה שגם בחושך ה' לא עוזב את עמו. אמנם הוא מתחפש וידו אינה ניכרת, אך היא פועלת במסתרים.

¹⁵ מגילה, דף יד, עמוד א: "משל דאחשוורוש והמן למה הדבר דומה? לשני בני אדם, לאחד היה לו תל בתוך שדהו ולאחד היה לו חריץ בתוך שדהו. בעל חריץ אמר: מי יתן לי תל זה בדמים! בעל התל אמר: מי יתן לי חריץ זה בדמים! לימים נזדווגו זה אצל זה, אמר לו בעל חריץ לבעל התל: מכור לי תילך! אמר לו: טול אותה בחנם, והלואי!"

¹⁶ עיין עולת ראיה, חלק א, עמ' תלט ד"ה לעשות: "ידענו מדברי חכמים אמיתיים, שהארת פורים גדולה למאוד קדישה גדולה מאירה בו בעולם".

¹⁷ חולין, דף קלט, עמוד ב
¹⁸ דברים, פרק לא, פסוק יח

¹⁹ דברים, פרק לא, פסוקים יז-יח
²⁰ רמב”ן שם, פסוק יז ד”ה ולכן אמר

עזב אותנו, בבחינת **”עמא דהדרינו אפיה מיניה”**, אולם לשמחתם הם גילו ש”עוד ידו נטויה עלינו”.

תהליך מעין זה עובר גם על בני דורנו. ניכר לעין כל שמצבו הרוחני של עם ישראל שבמדינת ישראל השתפר לאין-ערוך. מאות אלפי יהודים הולכים ומגלים את יהדותם ואמונתם, כפי שמתפרסם מידי יום. עם ישראל חוזר לכור מחצבתו ומגלה מחדש את אלוקיו, ורק התקשורת המוטה מרעישה ברעשי רקע כדי לבלבל את השטן... גם מצבנו הבטחוני השתפר פלאים. ישנה התקדמות בכל ההיבטים.

גם כעת אנו עומדים בפרשת דרכים ואיננו יודעים מה ילד יום ולהיכן הקב”ה מוליך את עולמו. לי ברור שגם כעת הקב”ה ‘מתחפש’ בתחפושת של דונלד טראמפ. כשהיינו ילדים שיחקנו בתיאטרון בובות, שבו ילד מושך בחוטים ומניע את הבובה. גם דולנד טראמפ הוא מעין בובה בידיו של בורא העולם, המדבר מתוך גרונו. מקובלנו שהבחירה החופשית נתונה רק במישור החיים הפרטי, אולם במה שנוגע ליחסם של מנהיגי האומות לעם ישראל אין בחירה חופשית²⁴.

לכן, אף שאיננו יודעים אל-נכון מה הקב”ה מעוניין לבצע, מכל מקום ברור שכל ה’שחקנים’ ביזירה זו הם כלי שרת בהצגה שבורא העולם מחולל, גם אם נדמה להם שהם המנהלים את העולם. **”לב מלכים ושרים ביד ה’”**, אמרו רבותינו.

”יִגְדֵּל רָבִי בִישׁוּעָתָהּ”

מהי אם כן עבודתנו בימים אלו? מו”ר הרב יעקב כ”ץ שליט”א נוהג להסביר ש”משנכנס אדר מרבין בשמחה”²⁵, היינו: בשמחת הביטחון בקב”ה. אסביר זאת באמצעות סיפור: טייס קרב, בנו של ראש ‘ישיבת הסדר’ ובוגר ‘ישיבת הסדר’ בעצמו. בירך ‘הגומל’ לאחר הצלחת התקיפה באיראן, וסיפר: “בסיום התפילה שאל אותי אחד החברים: מה עושים

ההנהגה של הגאולה העתידה וימות המשיח, אומרים הרמב”ן והרמח”ל ברוח קודשם, נעזרת בהסתר פנים שאין אנו משיגים את תכליתו.

רבים שואלים: היכן היה הקב”ה בשואה? כיום שואלים גם: היכן היה הקב”ה ב’שבועי לאוקטובר’? התשובה לשאלות כאובות אלו מצויה בדברים שביררנו לעיל - הקב”ה נתן בחירה חופשית לאדם והרשעים בחרו לעשות רע, אולם הקב”ה הפך את כוונתם ונעזר במעשיהם לעשות טוב ולהביא על ידה גאולה לעם ישראל ולמדינת ישראל.

צריך לחזור ולשנן לעצמנו ללא הרף ולא לשכוח - באיזה מצב הייתה מדינת ישראל לפני שנתיים וחצי, בהושענא רבא תשפ”ד (המכונה ‘השישי באוקטובר’) ובאיזה מצב משגשג ואיתן היא מצויה כיום. התקיים בנו²¹: **”עוֹד מֵעַט וְאֵין רָשָׁע וְהַתְּבוֹנָנָה עַל מְקוֹמוֹ וְאֵינָנוּ”** - רבים מרשעי עולם שניסו להילחם בנו - כמזכ”ל חיזבאללה, מזכ”ל חאמס, נשיא סוריה ואחרים - כבר אינם בין החיים. זהו סודו של יום הפורים.

”וְשִׁמְחֵי עֵינֵי עַלְיָהֶם לְטוֹבָה”

הגמרא אומרת²²: **”הדור קבלוה בימי אחשוורוש”** - עם ישראל חזרו וקבלו את התורה, את האמונה בקב”ה, בימי אחשוורוש. מסביר רש”י שכאשר בני אותו דור נוכחו שהקב”ה לא עזב אותם כפי שחשו - הם קבלו עליהם **”מאהבת הנס”** את התורה מחדש.

הגמרא²³ מספרת על שיחה שהתנהלה בין מין, היינו נוצרי (הנוצרים הראשונים מתלמידי אותו האיש, שהיו יהודים, כונו בידי חז”ל ‘המינים’) ובין רבי יהושע בן חנניה. המין אמר לרבי יהושע שהיהודים הם **”עמא דאהדרינו מריה לאפיה מיניה”** - הקב”ה נטש ועזב אתכם - כוונתו הייתה שמעתה ה’ בחר בנוצרים, חלילה. השיב לו רבי יהושע שעדיין **”ידו נטויה עלינו”** - הקב”ה לא עזבנו וכל העת ידו נטויה לסייע לנו. תיאור זה מתאים גם לבני הדור שבו התרחש נס פורים - בתחילה היה נדמה להם שה’

²⁴ עיין משלי, פרק כא, פסוק א: “פִּלְגֵי מַיִם לֵב מְלֹךְ בְּיַד ה’ עַל כָּל אֲשֶׁר יִחְפֹּץ יַטְוֶה” - “מפני שהרבים תלויין במלך, ונתן לו השם כח להמית ולהחיות להרע ולהיטיב - שומר ה’ את לבו שלא יטה רע, לעשות גזרת ה’ יתברך”.

²⁵ תענית, דף כט, עמוד א

²¹ תהלים, פרק לז, פסוק י

²² שבת, דף פח, עמוד א

²³ חגיגה, דף ה, עמוד ב

הכל, יתקיימו בזכות הערבות הכללית: **”ונמצא על כל פנים כנסת ישראל בכלל”** - נשמת ישראל הכללית על כל חלקיה וגווניה - **”זוכה לגילוי הטוב העליון, שישלימו קצת חלקיה על קצתם”**. כך למדו חז”ל מארבעת המינים²⁹: **”יבואו אלו ויכפרו על אלו”**.

אם כן, **”משנכנס אדר מרבין בשמחה”** עמוקה, הנובעת מאמונה ומביטחון בקב”ה המנהיג את העולם, שהביאנו למדינת ישראל, שמביא כל העת לפיתוחה ולשגשוגה.

כמובן שנצרכת גם השתדלות בשל חובת העשייה שאנו מופקדים עליה, ויש להתגייס לצבא ויש לצורך שיטוסו טייסים לאיראן, כי כך ציווה עלינו הקב”ה, אולם אנו סמוכים ובטוחים שהוא המוביל את גאולת ישראל ולכן איננו מפחדים. בנקודה זו מצוי שורש הוויכוח עם אחינו תופסי התורה החרדים, שאולי אינם לסופה של תובנה זו, בנוגע לתהליך גאולה המופיע מתוך הסתר פנים ובדרך הטבע. מכך נובעת חובת הגיוס, ומכך נובעת חובת השותפות בפיתוח המדינה על אף כל הבעיות, משום שבזאת אנו שותפים עם הקב”ה.

רווח והצלה אמנם יכולים לעמוד ליהודים גם ממקום אחר, אך אנו איננו רוצים להיאבד, כי אם לבחור באמונה ובביטחון בקב”ה. ולוואי שנזכה להרבות עם כל בית ישראל בשמחה גדולה.

בתא בטיס זמן ממושך כל כך? מדובר בשעתיים של טיסה לכל כיוון. עניתי לו שיש המון פעולות לבצע, ישנם שלבים מורכבים יותר וישנם פחות, אזורים מסוכנים יותר ואזורים מסוכנים פחות. עם זאת, שמתי לב שבכל רגע שהיה יחסית פנוי התנגן בראשי במעגל אינסופי לחן מסוים. מסופר במגילת אסתר שמרדכי היהודי ביקש מאסתר המלכה לגשת למלך אחשוורוש ולהתחנן על עמה ועל מולדתה. אולם, אסתר הססה - הלוא אם לא יחפוץ בה המלך דינה מוות, **’וְאִנִּי לֹא נִקְרָאתִי לְבֹא אֶל הַמֶּלֶךְ זֶה שְׁלוֹשִׁים יוֹם’**²⁶. מרדכי השיב לה במשפט דרמטי: **’כִּי אִם הַחֵרֶשׁ תַּחֲרִישִׁי בָּעֵת הַזֹּאת רֹחַ וְהִצְלָה יַעֲמֹד לַיהוּדִים מִמָּקוֹם אַחֵר וְאֵת וּבֵית אָבִיךָ תֵּאבְדוּ וְיָדַעְ אִם לָעֵת כְּזֹאת הִנֵּגְתָּ לְמַלְכוּת’**²⁷. באותן שעות גורליות הלחן שהוצמד למילים הללו התנגן בראשי ללא הרף. ואז הבנתי - איני טס בשם עצמי, אלא בכוח ובשם משפחתי, קהילתי, עמי, מדינתי. בשם דורות על דורות שציפו לרגעים הללו, שבהם נכתבה מגילת אסתר של ימינו! זהו רגע לאומי היסטורי בממדים תנכיים.

אעמיק מעט בדבריו. מהי משמעותו של הפסוק שהתנגן בראשו של הטייס? ה'נתיבות שלום' מסבירו בחוברת המצוינת שלו על פורים שכוונת הפסוק: **”רֹחַ וְהִצְלָה יַעֲמֹד לַיהוּדִים מִמָּקוֹם אַחֵר”** היא שניצחון בוא יבוא ממידת הבטחון בקב”ה. עם ישראל לנצח ינצח, שהלוא **”עוד ידו נטויה עלינו”**. על כן אומר הרב יעקב כ”ץ שליט”א ששמחת אדר היא שמחת הבטחון בקב”ה גם בתוך ההסתר. מידת הביטחון היא המאפשרת שמחה בחיים.

הרמח”ל מוסיף ב'ספר הכללים' דברים המבהירים את תפקידנו בעת הזאת: **”גילוי הייחוד... לחוטאים יהיה חינוך, כעניין²⁸: ’כִּי אֶסְלַח לְאִשְׁרֵי אֲשָׁאִיר, אֲךָ יִהְיֶה זֶה אִפִּילוּ לָהֶם בְּשִׁכְרָם שֶׁל צְדִיקִים שֶׁסָּבְלוּ נִיסִיוֹנוֹת בַּעֲבוּר הַהִנְהָגָה הַכִּלְלִית”** - דהיינו, דורנו החדור באמונה בקב”ה ובידיעה שהוא המוביל את הכל. גם אם ישנם כאלה ששכחו מיהו המנהל את

²⁹ ויקרא רבה, פרשה ל, אות יב: **”ד”א ’פרי עץ הדר’ - אלו ישראל, מה אתרוג זה יש בו טעם ויש בו ריח, כך ישראל יש בהם בני אדם שיש בהם תורה ויש בהם מעשים טובים. ’כפות תמרם’ אלו ישראל - מה התמרה הזו יש בו טעם ואין בו ריח, כך הם ישראל יש בהם שיש בהם תורה ואין בהם מעשים טובים. ’וענף עץ עבות’ אלו ישראל מה הדס יש בו ריח ואין בו טעם, כך ישראל יש בהם שיש בהם מעשים טובים ואין בהם תורה, ’וערבי נחל’ אלו ישראל, מה ערבה זו אין בה טעם ואין בה ריח כך הם ישראל יש בהם בני אדם שאין בהם לא תורה ולא מעשים טובים. ומה הקדוש ברוך הוא עושה להם? לאבדן אי אפשר, אלא **אמר הקדוש ברוך הוא יוקשרו כולם אגודה אחת והן מכפרין אלו על אלו”**.**

²⁶ אסתר, פרק ד, פסוק יא

²⁷ שם, פסוק יד

²⁸ ירמיהו, פרק ג, פסוק כ